

Vlaams
Parlement

ingediend op **473** (2020-2021) – Nr. 1
6 oktober 2020 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Cathy Coudyser, Karin Brouwers, Stephanie D'Hose,
Marius Meremans, Orry Van de Wauwer en Manuela Van Werde

over het uitzetten van een sterk en duurzaam
relanceplan voor de culturele en creatieve sector

TOELICHTING

De kunst- en cultuursector behoort tot de sectoren die het hardst getroffen zijn door de coronacrisis. De lockdown heeft ervoor gezorgd dat die sector als een van de eerste gedwongen werd te sluiten en activiteiten te annuleren. Naar schatting zijn tussen maart en augustus 2020 niet minder dan 360 premières van Vlaamse podiumkunstenproducties, 2600 theater- en dansopvoeringen in het buitenland, 3000 buitenlandse concerten van Vlaamse artiesten en 170 solo- en groepstentoonstellingen van Vlaamse beeldend kunstenaars niet kunnen doorgaan (Leenknecht, 2020).

De sector kon door de aard van zijn activiteiten ook pas laat opnieuw opstarten, binnen een sterk gereguleerd kader. De heropflakking van het coronavirus begin augustus 2020 zorgde voor een tweede reeks annuleringen. Het water staat de sector inmiddels aan de lippen en zou nog hoger staan zonder de verschillende nood- en ondersteuningsmaatregelen van de Vlaamse en Federale Regering. Toch zal de sector langdurig de impact van de coronacrisis ondervinden.

Die impact is niet alleen groot op de activiteiten van de sector, maar is ook bijzonder groot op de werkgelegenheid. Nogal wat organisaties uit de sector kozen er noodgedwongen voor om een aanzienlijk deel van het personeelsbestand op tijdelijke werkloosheid te zetten. De hoogste graad van tijdelijke werkloosheid tijdens de coronacrisis doet zich onder meer in de cultuursector voor (Corona Barometer. Impact van COVID-19 op de Vlaamse arbeidsmarkt, 2 juni 2020).

Ook de maatschappelijke impact van het annuleren van culturele en vrijetijdsactiviteiten is niet te onderschatten. In precoronatijden was 50 procent van de Vlamingen lid van een vereniging, nam 80 procent deel aan minstens één culturele activiteit (concert-, museum-, bioscoop-, bibliotheekbezoek enzovoort) en trokken de Vlaamse musea jaarlijks gemiddeld 2,8 miljoen bezoekers aan. Het gebrek aan culturele activiteiten werd algemeen als een gemis ervaren (Vlaanderen herleeft. Aanbevelingen van het Maatschappelijk Relancecomité – Beleidsaanbevelingen 'Herstel', 13 juli 2020, p. 59-60).

De Vlaamse Regering heeft van bij het begin van de crisis maatregelen genomen om de culturele en creatieve sector te ondersteunen. Verschillende steunmaatregelen werden ontwikkeld, het noodfonds werd opgezet. Ook op federaal niveau werden sociale en fiscale maatregelen genomen. Door de complexe bevoegdheidsverdeling in de cultuursector was het voor de spelers op het terrein moeilijk om te weten welk niveau ze voor een bepaalde problematiek konden aanspreken.

De Vlaamse Regering heeft een groot aantal instrumenten ingezet om de sector bij te staan. Ondanks de geleverde inspanningen bereiken de indieners vanuit de sector signalen dat de noodhulp de noden niet volledig heeft kunnen lenigen. Ook 2021 zal meer dan waarschijnlijk nog in het teken staan van een noodsituatie, ondanks de voorzichtige heropstart die stilaan op gang komt in de sector. Voorzichtigheid blijft geboden: uit een analyse van studie bureau Graydon blijkt dat de culturele en creatieve sector een gezonde sector was bij het begin van de crisis, maar dat het ook een sector is die weinig marge heeft en die bij een langdurige crisis (zoals die zich nu aandient) echt in de problemen komt.

De coronacrisis maakt een aantal weeffouten die al in de sector bestonden, nog zichtbaarder, meer bepaald op het vlak van de tewerkstelling in de sector en de economische weerbaarheid ervan. Op lange termijn houdt dat een aantal gevaren voor een succesvolle heropstart in.

De aard van de cultuur- en evenementensector maakt dat mensen er in verschillende statuten en werkbreuken aan de slag zijn, vaak als freelancer, en binnen verschillende organisatievormen. Bovendien hebben mensen in de culturele sector vaak maar een kleine financiële buffer. Zowat 60 procent van wie in preciaire sectoren zoals de cultuursector werkt, heeft onvoldoende liquide middelen om een maand loonverlies te overbruggen zonder in armoede te vervallen (Horemans e.a., 2020). Dat verhoogt de stress en creëert onzekerheid over de financiële toekomst (Ponnet e.a., 2020).

Demografische, sociaal-culturele, technologische en andere trends vergen van organisaties en verenigingen antwoorden op diverse vlakken: over de manier waarop ze zichzelf organiseren en naar buiten treden, en hoe ze een duurzame werking kunnen ontplooiën. De crisis heeft aangetoond dat de cultuursector economisch kwetsbaar is, wat zich heeft geuit in een gigantische omzetzaling.

De financiële reserves van de sector zijn dus sterk afgenomen. Dat kan de herstart van activiteiten in het gedrang brengen. Er mag ook niet worden vergeten dat zo'n voorzichtige herstart kleine winstmarges tot zelfs niet-rendabele activiteiten inhoudt, omdat de opbrengsten niet of nauwelijks opwegen tegen de gemaakte kosten. De reactivering van de sector zal dus moeten worden ondersteund.

Die reactivering zal nodig zijn om expertise aan boord te houden. Men verwacht in de tweede helft van 2020 en mogelijk ook in 2021 een massale uitstroom van cultuurwerkers op zoek naar een andere baan. Nu al meldt de sector een uitstroom van gekwalificeerd personeel door de slechte economische vooruitzichten. Het wordt cruciaal om mensen succesvol te heroriënteren en te verhinderen dat de sector een grootschalige braindrain ondergaat.

Never waste a good crisis, zo luidt het adagium. Dat geldt ook voor de cultuursector en de coronacrisis. Daarnaast moet worden aangestipt dat de cultuursector van bij het begin van de crisis bijzonder creatief en veerkrachtig is gebleken. Er dient zich een aantal kansen aan die ten voordele van de sector moeten worden gegrepen. Daarbij moet worden gekeken naar bestaande initiatieven, maar ook naar nieuwe ideeën. Dat vergt zowel maatwerk als de bereidheid van de verschillende deelsectoren en beleidsdomeinen om over het muurtje te kijken en de handen in elkaar te slaan.

De coronacrisis maakt het belang van aanpasbaarheid van en binnen ondernemingen overduidelijk. Competenties van werkgevers en werknemers vormen de basis voor de uitbouw van een performante organisatie. Die competenties zijn ontegensprekelijk aanwezig in de sector, maar kunnen nog beter worden benut. Organisaties in de sector moeten selectief en actief worden benaderd voor een competentiecheck. Dat gaat gepaard met een grondige discussie over de arbeidsvoorwaarden en -praktijken die momenteel in de sector gelden. Meer werkzekerheid door eerlijke verloning en eerlijke praktijken is een must voor de cultuursector.

Digitale alternatieven werden in allerijl uitgewerkt en ook door de Vlaming gemaakt. Een heuse digitale infrastructuur begint zich te ontfouwen. Vele cultuurliefhebbers vonden tijdens de lockdown de weg naar het (nieuwe) onlineaanbod. Wie al online participeerde, is dat meestal blijven doen (59 procent) en er is een nieuw publiek van 21 procent bijgekomen. Toch bleven die initiatieven doorgaans kleinschalig en hadden ze maar een beperkte impact. Bovendien waren ze dikwijls gratis.

De zoektocht naar digitale alternatieven en aanvullingen moet ook gepaard gaan met een zoektocht naar haalbare verdienmodellen. Kleinschaligheid en het gebrek aan financiële slagkracht in een groot gedeelte van het cultuurlandschap verhinderen ontwikkelingsmogelijkheden en een verdere digitale transitie van de

sector. Samenwerking en schaalvergroting – door gebruik te maken van gedeelde digitale platformen – zullen toenemen, zeker in de zoektocht naar inkomstenmodellen in de digitale sfeer.

In het kader van de heropstart van de sector na de coronacrisis moet er ook grondig worden gekeken naar de mogelijkheden die de huidige fysieke infrastructuur van de sector biedt om veilig weer aan de slag te gaan. Op dat vlak zien de indieners van dit voorstel van resolutie mogelijkheden om de infrastructuurwerken voor de cultuursector die in het Vlaamse regeerakkoord zijn voorgenomen, te koppelen aan de nood aan aangepaste, duurzame culturele infrastructuur die bovendien 'pandemieproof' is.

De culturele en creatieve sector is niet alleen voor Vlaanderen en voor de sociale cohesie tussen de Vlamingen van belang, maar is ook internationaal gerenommeerd. De sector is een belangrijk uithangbord van Vlaanderen in de wereld. Vlaanderen moet zich internationaal blijven positioneren als creatieve en culturele hub.

Een positief effect van de coronacrisis is dat ze zowat alle economische en maatschappelijke sectoren ertoe heeft aangezet om nadrukkelijker aan effectmeting te doen. Zowel federaal als Vlaams volgen de meeste departementen en agentschappen alsook koepel-, belangen-, en bovenbouworganisaties nauwgezet de impact in hun domein. Het maatschappelijk relancecomité wees er evenwel op dat Vlaanderen geen representatieve, valide en vooral tijdige en continue data heeft over de impact van corona op de inkomens, de levensomstandigheden en het welzijn van de Vlamingen. Dat staat in schril contrast met de situatie in de buurlanden: Nederland, Duitsland en Frankrijk beschikken immers wel over zulke gegevens. Het beleid in Vlaanderen vaart daardoor te vaak blind, wat duidelijk werd tijdens de coronacrisis. Meten is eens te meer weten en data zijn van cruciaal belang voor de uitrol van een performant relanceplan.

Tot slot is het voor de culturele sector en de maatschappij belangrijk dat er duidelijk en correct wordt gecommuniceerd. Tijdens de heropflakking begin augustus werden er draconische maatregelen genomen, ook wanneer dat niet strikt noodzakelijk was. Bovendien was niet duidelijk bij wie de eindbeslissing lag en communiceerden de verschillende niveaus op een verschillende manier, met verwarring voor de sector en de gemeenschap tot gevolg. Correcte en toegankelijke informatie en vertrouwen zijn evenwel cruciale voorwaarden voor het al dan niet succesvol zijn van corona- en relancemaatregelen.

Cathy COUDYSER
Karin BROUWERS
Stephanie D'HOSE
Marius MEREMANS
Orry VAN DE WAUWER
Manuela VAN WERDE

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
  - 1° het Vlaamse regeerakkoord;
  - 2° de beleidsnota Cultuur 2019-2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 123/1) en de visienota Kunsten (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 258/1) van minister van Cultuur Jan Jambon;
  - 3° de verschillende coronagedachtewisselingen in de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 273/1, 274/1, 301/1, 303/1 en 334/1);
  - 4° de annulering van verschillende cultuurevenementen bij de coronaheropleving van begin augustus 2020;
  - 5° de aanvullende steunmaatregelen van de Vlaamse Regering, afgekondigd op 7 augustus 2020;
  - 6° de opeenvolgende versoepelingen en heropstartmaatregelen van de Vlaamse Regering, afgekondigd in september 2020;
  - 7° de opstart van het COVID Event Risk Model (CERM) en het COVID Infrastructure Risk Model (CIRM) voor het veilig organiseren van evenementen;
  - 8° de oprichting van de Interministeriële Conferentie voor Cultuur (IMCC);
  - 9° de initiatieven op verschillende niveaus voor de evaluatie en bijsturing van het kunstenaarsstatuut;
- rekening houdend met:
  - 1° de oproepen en noodkreten van verschillende culturele spelers en deelsectoren;
  - 2° het charter voor fair pay en fair practices op de site juistisjuist.be;
  - 3° het expertenadvies relancebeleid Vlaamse arbeidsmarkt van 30 juni 2020;
  - 4° de analyse die data-expert Graydon van de cultuursector maakte door de situatie vlak voor de coronacrisis te vergelijken met de situatie na de eerste drie maanden lockdown;
  - 5° de aanbevelingen van de maatschappelijke en economische relancecomités;
  - 6° de stopzetting van de samenwerking met externe medewerkers bij verschillende cultuurhuizen, bijvoorbeeld bij de Vlaamse kunstinstelling Ancienne Belgique;
  - 7° de open brief van de Antwerpse cultuursector en verschillende vergelijkbare initiatieven in Vlaanderen;
  - 8° de stilteactie Sound of Silence en andere acties van de cultuursector;
  - 9° de relancevoorstellen van de crisiscel Cultuur en de studie die ze bij Deloitte heeft besteld;
- vraagt de Vlaamse Regering om:
  - 1° in nauw overleg met de vertegenwoordigers van de culturele en creatieve sectoren en in samenwerking met het federale niveau, de gemeenschapsregeringen en het lokale niveau een sterk relanceplan voor de culturele en creatieve sector uit te werken om gezonde organisaties te helpen de coronacrisis te boven te komen, en daarbij:
    - a) op Vlaams niveau:
      - i) de crisiscel Cultuur en de diverse deelsectoren nauw te betrekken en ze om advies te vragen bij de voorbereidingen van de te nemen beslissingen in de Nationale Veiligheidsraad;
      - ii) te zorgen voor een duurzaam kader voor de heropstart van de professionele, amateurs- en vrijwilligerssector;

- iii) een evaluatie van het noodfonds uit te voeren en duidelijkheid te brengen over de bestemming van het eventuele restbudget van het noodfonds;
  - iv) een impuls voor het garantiefonds voor de audiovisuele sector te creëren;
  - v) verder in te zetten op de promotie en begeleiding van bestaande hulpinstrumenten zoals het garantiefonds, de win-winleningen, de mogelijkheden die ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) biedt, Hefboom, Cultuurloket enzovoort;
  - vi) gerichte promotiecampagnes uit te werken om de culturele economie te stimuleren en daarbij positief te communiceren over de veilige omstandigheden waarin organisaties en instellingen in de huidige bijzondere tijden cultuur aanbieden;
  - vii) te investeren in infrastructuurprojecten die ook de culturele sector ten goede komen en die passen in de structurele langetermijn-aanpak met specifieke aandacht voor ecologische duurzaamheid die in het Vlaamse regeerakkoord werd afgesproken;
  - viii) te werken aan een speciaal loket om cultuurverenigingen bij te staan;
  - b) op federaal niveau te pleiten voor:
    - i) de voorlopige voortzetting van fiscale en financiële steunmaatregelen;
    - ii) tijdelijke maatregelen die de reactivering van cultuurwerkers stimuleren;
- 2° in het kader van dat relanceplan maximaal in te zetten op internationale hefboomen, innovatie en digitalisering, en daarbij:
- a) Europese fondsen en middelen zoals het Europees noodfonds, Creative Europe en Horizon 2020 maximaal te benutten en naar Vlaanderen te trekken via het Vlaams-Economisch Verbindingsagentschap, Flanders Investment & Trade en de culturele fondsen, waaronder Literatuur Vlaanderen en het Vlaams Audiovisueel Fonds;
  - b) economisch rendabele modellen uit te werken voor de productie, presentatie, distributie, publiekswerking en verkoop van de Vlaamse culturele output in binnen- en buitenland, in samenwerking met Vlaamse marktspelers. Digitalisering vormt daarin een speerpunt;
  - c) ondanks de crisis blijvende aandacht te hebben voor het onderhouden van internationale contacten voor de Vlaamse culturele en creatieve spelers, en voor het aantrekken van internationaal talent;
- 3° het momentum van de heropstart te benutten om te streven naar een cultuursector met een gezonde economie en arbeidsmarkt, en daarbij:
- a) op Vlaams niveau:
    - i) in te zetten op (re)activering en herscholing van werknemers van de cultuursector met het oog op verdere competentieontwikkeling;
    - ii) daarnaast ook competentieontwikkeling bij werkgevers en leidinggevenden te stimuleren in het licht van de duurzame herstructurering van de sector;
    - iii) een lans te breken voor de ontwikkeling van een cultuur van fair pay en fair practices in de sector, met aandacht voor de kwetsbare kernspelers;
  - b) op federaal niveau de knowhow en expertise met betrekking tot de culturele sector vanuit Vlaanderen te delen met het oog op:
    - i) het houden van een pleidooi voor een structurele hervorming van het kunstenaarsstatuut;
    - ii) het uitwerken van een correct fiscaal en sociaal statuut en van een billijk socialezekerheidsstelsel voor cultuurwerkers, die een duidelijk arbeidskader bieden, met bijzondere aandacht voor inkomsten uit auteurs- en naburige rechten;

- iii) het aligneren van de systemen van tijdelijke werkloosheid en overbruggingsrecht voor zelfstandigen met het Vlaamse activeeringsbeleid, in het bijzonder in het kader van de postcoronarelanche;
- 4° parallel aan de relance van de culturele en creatieve sector het Vlaamse regeerakkoord verder uit te voeren, gericht op de toekomstige crisisbestendigheid en dus levensvatbaarheid van de sector, en daarbij te focussen op het aanwijzen van de maatschappelijke doelen en effecten, in overleg met de actoren op het terrein. Daarbij kan de Vlaamse Regering:
- a) bovenlokale samenwerking ondersteunen en stimuleren, met een duidelijke rol voor de verschillende partners en op basis van de aangekondigde evaluatie en bijsturing van het Bovenlokaal Cultuurdecreet;
  - b) de uitvoering van de visienota Kunsten en de door de Vlaamse Regering aangekondigde visienota Cultureel Erfgoed alsook de aangekondigde wijziging van het Kunstendecreet enten op de lopende transformaties, en de actuele situatie in de culturele sector en de tendens naar hybridisatie en interdisciplinariteit capteren;
  - c) transversaal werken in het cultuurveld zoals is opgenomen in het Vlaamse regeerakkoord, en samenwerking met onder meer Onderwijs, Onroerend Erfgoed, Toerisme, Welzijn, Economie, de private sector en elk domein dat opportuniteiten biedt, stimuleren;
  - d) dataverzameling en -ontsluiting centraliseren afhankelijk van het beleid, en op die manier dubbel werk voor de sector vermijden en planlastvermindering realiseren op basis van het 'only once'-principe;
- 5° in alle te nemen maatregelen het overleg met de sector te blijven voeren en in de uitwerking van het relanceplan in het bijzonder aandacht te besteden aan de inclusie en participatie van kwetsbare groepen.

Cathy COUDYSER
Karin BROUWERS
Stephanie D'HOSE
Marius MEREMANS
Orry VAN DE WAUWER
Manuela VAN WERDE